

Українська література, 5 клас. Учитель – Цурка Маргарита Олександрівна
Уроки № 9, 10. Тема. Григійр Тютюнник. Ідея неповторності й багатства
внутрішнього світу людини в оповіданні «Дивак»

ЗРОЗУМІЙ! ЦЕ ПРОСТО!

Завдання 1. Прочитай розповідь про Григора Тютюнника.

Якось в одній селянській хаті на Полтавщині народилося немовля. Вирішили назвати хлопчика Георгієм, або, як там говорили, Ігором. Записати в сільраді дитину послали діда. Той на radoшах хильнув чарчину та й пішов. По дорозі ще зайшов додати — радість все ж таки, онук! І забув, що йому говорили.

Пригадував-пригадував, не згадується, то сказав секретареві: «Пиши Грицьком. Воно, мо, й не так, як казали, зате просто, по-нашому!». Вдома хлопця називали Горею, і тільки через п'ятнадцять років довідалися про дідову витівку, що офіційно він — Григорій. А на той час був уже інший хлопчик, названий Григором. Так з'явилися в одного батька два Григорії, а в літературі — Григорій і Григійр Тютюнники.

Дитинство Григора Михайловича Тютюнника, із творчістю якого ви, можливо, уже й знайомі («Лісова сторожка» — про сторожа Данила та його собачку Кузьку), проходило нелегко. Батька несправедливо репресували, хлопчик жив деякий час у родині дядька на Донбасі, потім, коли почалася війна, він, бачачи, що тітці важко стало годувати своїх трьох дітей, вирішив повернутися на рідну Полтавщину. Одинадцять днів ішов Григійр додому. Різні люди траплялися йому. Зустрічався й з фашистами, та й свої інколи були не кращі. Однак доля все ж таки посилала йому більше людей добрих. Вони часто рятували знесиленого довгою, дорогою обірваного підлітка од смерті та голоду, ділилися шматком хліба, обігрівали, давали одежину. Пізніше цю історію Григійр Тютюнник опише в повісті «Климко».

Діставшись додому, жив, як усі, в окупованому німцями селі, напівголодному й морально пригніченому. Допомігав по господарству, мерз, голодував. Про якісь розваги не могло бути й мови. Так минуло більше року. А як німців вигнали з села, пішов у п'ятий клас, після закінчення якого вступив до Зіньківського ремісничого училища. З того часу і почалося його самостійне трудове життя, адже в училищі більше працювали, ніж училися. Про своє і всього повоєнного покоління учнів ремісничих училищ життя Григійр Тютюнник згодом напише гірко правдиву повість «Вогник далеко в степу».

Закінчивши училище, юнак повертається до рідної Шалівки, працює на різних роботах у селі, потім їде на Донбас. Йде в армію і служить моряком на Далекому Сході. Вже тоді починає писати, радиться зі своїм старшим братом, на той час уже відомим письменником, про свою літературну творчість. Після армії закінчує філологічний факультет Харківського університету, працює вчителем на Донбасі, у редакціях та видавництвах Києва.

1980 року удостоєний літературної премії імені Лесі Українки, помертньо — Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка. Його проза перекладена різними мовами, відома далеко за межами України.

У багатьох творах Григора Тютюнника головними героями є діти. Саме образ дитини для нього — найулюбленіший, адже дитина — чисте, довірливе,

незіпсоване створіння, яке у творах письменника протистоїть злу, часто ворожому й несприятливому світу дорослих. Цим твори українського письменника схожі на твори французького письменника Антуана де Сент-Екзюпері з його «Маленьким Принцем».

Завдання 2. Виразно прочитай оповідання Гр. Тютюнника «Дивак».

Завдання 3. Запиши в зошит аналіз твору "Дивак", Г. Тютюнника.

Тема твору: розповідь про ставлення Олеся до природи, власне світосприйняття, яке відмінне від діда Прокопа.

Ідея твору: Оспівування людей з неповторним внутрішнім світом, заклик любити та берегти природу.

Мета твору: тільки добра та милосердна людина може тонко відчувати природу.

Проблематика твору: бережливе ставлення до природи, особистість характеризується гідними вчинками, доброта та милосердя зроблять світ добрішим, індивідуальний підхід у навчальному процесі, нема щастя на чужому нещасті.

Композиція твору:

Експозиція: дорога Олеся до школи.

Зав'язка: непорозуміння на уроці малювання між учителькою та учнем.

Розвиток дій: втеча з уроку, блукання верболозами, примирення з Федьком, зустріч з дідом.

Кульмінація: розмова з дідом, непорозуміння та образа.

Розв'язка: вечеря без Олеся, сон хлопця, народження нового дня.

Жанр твору: оповідання (прозовий твір; обсяг твору приблизно 6 сторінок; зображено мало подій: бійка біля річки, урок у школі, поїздка з дідом за дровами; діють п'ять персонажів: Олесь, учителька, Федько Тойкало, дід Прокіп та мати хлопчика; усі події відбуваються за один день).

Завдання 4. Словникова робота. Прочитай значення незрозумілих слів, наявних у творі.

Дивак — людина з дивною, незвичною поведінкою; яка відрізняється своїми поглядами, діями від оточення;
бором — сосновим лісом;

зазимки— початок зими;
зяє— світить, зіяє;
прірва— провалля;
лід молодий— тут: тонкий, який щойно утворився;
клямка — дверна ручка— защіпка;
очіпки— жіночі головні;
допризовники— ті, кого призивають до армії;
бовдур— труба;
смілкою — смолою;
порається— працює, хазяйнує;
окоренок— частина стовбура при корені;
погицав— поскакав;
гатки— загати, загорожі, дамбочки;
вигін — вільне місце, де виганяють худобу; граються діти;
миї— вири; де вода крутиться;
палі— підпорки моста;
кушир— водяні рослини;
пірце— плавник;
гирунчик— горщечок;
жлуктечко, ринка, макітра — різної форми глиняний посуд, близький до
горщика;
бокаса — боком;
верчики — китички;
забейкався— забруднився;
ятері— круглі сітки для риболовлі; пужално — батіг; річняки — вила;
фармазони— тут: лайливе слово; про нерозумних, нерозважливих, дивних
людей; неглемезда— недотепний, дивакуватий, ні до чого не
здатний; черінь— частина печі, що добре прогрівається;
кухваєчка — фуфайка— верхній теплий одяг на ваті; сторчака— вгору.

Завдання 5. За бажанням переглянь художній фільм «Дивак», перейшовши за посиланням <https://www.youtube.com/watch?v=TAujTdKawHE>

ВИКОНАЙ! У ТЕБЕ ВИЙДЕ!

Завдання 1. Виконай тест - контроль за твором Г. Тютюнника “Дивак”.

Відповіді запиши в зошит.

1. Автор твору “Дивак”:

- а) Соломія Павличко; б) Григір Тютюнник; в) Микола Вінграновський.

2. Не порозумілися на уроці учень та його вчителька у творі:

- а) “Лось” Є. Гуцала; б) “Сіроманець” М. Вінграновський;
в) “Дивак” Г. Тютюнника.

3. Як звали вчительку за твором Г. Тютюнника “Дивак”:

а) Матильда Петрівна; б) Маргарита Федорівна; в) Матильда Павлівна.

4. Федько-Тойкало, герой оповідання Г. Тютюнника “Дивак”, ударив Олесь

тому, що той: а) відмовився з дітьми ламати молодий лід;

б) не хотів показувати гніздо ремеза; в) не поділився сніданком.

5. Головний герой твору Г. Тютюнника “Дивак”:

а) Сашко; б) Олесь; в) Андрійко.

6. Твір Г. Тютюнника “Дивак” за жанром:

а) казка; б) повість; в) оповідання.

7. Чому Олесь, герой оповідання Г. Тютюнника “Дивак”, гірко плакав, бо:

а) його вдарив Федько; б) вчителька малювання поставила йому “двійку”;

в) шука з’їла пліточку.

8. Висловлювання з оповідання Г. Тютюнника “Дивак»”*“Він ще малий, головою дістає ледь до клямки. Очі в нього чорні, глибокі, як вода в затінку, дивляться широко, немов одразу хочуть збагнути увесь світ”* - це:

а) художній опис; б) пейзаж; в) портрет.

9. Ідея твору Г. Тютюнника “Дивак”:

а) ідея незалежності людського духу; в) ідея вільного і творчого життя.

б) ідея неповторності й багатства внутрішнього світу людини;

10. Чим мотивував Олесь хлопчикам свою відмову ламати лід (“Дивак” Г. Тютюнника):

а) він ще молодий; б) можна провалитися; в) не хоче замочити ніг.

11. Що зробив Олесь, коли вчителька поставила йому двійку за дятла (“Дивак” Г. Тютюнника):

- а) розплакався; б) пішов з уроку; в) сидів мовчки.

12. Яку казку просив розповісти Олесь (“Дивак” Г. Тютюнника):

- а) “Івасика-Телесика”; б) “Кривенька качечка”; в) “Колобок”.

БАЖАЮ УСПІХІВ!